

Wymagania edukacyjne z języka polskiego

Kryteria oceniania

Klasa IV

	Kształcenie literackie i kulturowe	Tworzenie wypowiedzi	Kształcenie językowe
Ocena dopuszczająca	<ul style="list-style-type: none">- poprawnie czyta i wygłasza tekst poetycki- wyodrębnia elementy świata przedstawionego w utworze literackim, teatralnym, filmowym- rozumie tekst epicki po cichym przeczytaniu- poprawnie łączy tytuły lektur z nazwiskami autorów- zna treść lektur obowiązkowych	<ul style="list-style-type: none">- w formie opowiadania przedstawia wybrany fragment lektury- odtwarza przebieg wycieczki i imprezy szkolnej (sprawozdanie)- podejmuje próby opisu wyglądu np. kolegi- zna kompozycję i układ listu- na lekcji podejmuje próby zredagowania krótkiego i prostego tekstu użytkowego	<ul style="list-style-type: none">- opanował w stopniu dopuszczającym ortografię- zna podstawowe części mowy: rzeczownik i czasownik- rozpoznaje czasownik i określa jego formy z pomocą nauczyciela,- dostrzega związek czasownika z innymi wyrazami- rozpoznaje rzeczownik i określa jego formę- rozpoznaje zdanie- rozpoznaje głoski- poprawnie stosuje znaki interpunkcyjne na końcu wypowiedzeń
Ocena dostateczna	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none">- rozróżnia elementy realistyczne i fantastyczne- odróżnia osobę mówiącą i narratora od rzeczywistego autora- rozumie pojęcia: opis, opowiadanie- zna pojęcia: bajka, baśń	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none">- poprawnie wyszukuje fragmentów lektury na określony temat- samodzielnie wypisuje z tekstu nazwiska bohaterów, nazwy miejsc akcji	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none">- opanował w stopniu dostatecznym ortografię- samodzielnie rozpoznaje części mowy: czasownik, rzeczownik, przymiotnik, przysłówki- w miarę poprawnie analizuje związki wyrazowe- wyodrębnia i nazywa podstawowe części zdania: podmiot i orzeczenie- określa cechy głosek: dźwięczność, nosowość, miękkość- nazywa przypadki i zna ich pytania

Ocena dobra	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odróżnia pojęcie fikcji literackiej od rzeczywistości - wskazuje w narracji elementy opisu, opowiadania, dialogu - poprawnie redaguje dialog - w utworze poetyckim wyróżnia epitety i porównania - odróżnia wiersz stroficzny od ciągłego 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie sporządza plan wydarzeń - formy wypowiedzi charakteryzują się poprawną kompozycją, odpowiednią treścią, bogatym słownictwem 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu dobrym ortografię - rozpoznaje liczebnik - odmienia wyrazy przez przypadki
Ocena bardzo dobra	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna cechy gatunkowe baśni i potrafi zaliczyć utwór do określonego gatunku - we własnym opowiadaniu wprowadza elementy opisu, dialogu - samodzielnie dostrzega ogólny sens utworu, temat - samodzielnie ocenia i motywuje postępowanie bohaterów 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umiejętnie wprowadza dialog do opowiadania - poprawnie samodzielnie redaguje opowiadanie i opis 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu bardzo dobrym ortografię - całkowicie poprawnie analizuje i stosuje związki wyrazowe w zdaniach - samodzielnie rozpoznaje wszystkie części zdania - zna wyjątki od podstawowej zasady akcentowania
Ocena celująca	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania kl. IV - wykazuje zainteresowanie przedmiotem - czyta i zna dodatkowe teksty kultury - orientuje się w zagadnieniach języka, literatury i kultury - wypowiada się płynnie i poprawnie na różne tematy - jest aktywny, bierze udział w olimpiadach i konkursach polonistycznych, osiągając sukcesy (I, II, III miejsce, wyróżnienie, tytuł laureata, tytuł finalisty) 		

Klasa V			
	Kształcenie literackie i kulturowe	Tworzenie wypowiedzi	Kształcenie językowe
Ocena dopuszczająca	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie czyta i wygłasza tekst poetycki - wyodrębnia elementy świata przedstawionego w utworze literackim, teatralnym, filmowym - rozumie tekst epicki po cichym przeczytaniu - poprawnie łączy tytuły lektur z nazwiskami autorów - zna treść lektur obowiązkowych 	<ul style="list-style-type: none"> - zna formy wypowiedzi z klasy IV - w formie opowiadania przedstawia wybrany fragment lektury - odtwarza przebieg wycieczki i imprezy szkolnej (sprawozdanie) - potrafi opisać wygląd, np. kolegi i podać kilka cech charakteru - zna kompozycję i układ listu - potrafi zredagować krótki i prosty tekst użytkowy 	<ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu dopuszczającym ortografię - zna podstawowe części mowy - rozpoznaje czasownik i określa jego formy z pomocą nauczyciela - dostrzega związek czasownika z innymi wyrazami - rozpoznaje rzeczownik i określa jego formę - rozpoznaje zdanie i równoważnik zdania - rozpoznaje głoski - poprawnie stosuje znaki interpunkcyjne na końcu wypowiedzeń
Ocena dostateczna	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia elementy realistyczne i fantastyczne - wskazuje cechy bohaterów - odróżnia osobę mówiącą i narratora od rzeczywistego autora - rozumie pojęcia: dialog, opis, opowiadanie, - zna pojęcia: bajka, baśń, mit, legenda powieść 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawnie wyszukuje fragmentów lektury do charakterystyki postaci - samodzielnie wypisuje z tekstu nazwiska bohaterów, nazwy miejsc akcji 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu dostatecznym ortografię - samodzielnie rozpoznaje części mowy i określa ich formę - zna liczebnik - w miarę poprawnie analizuje związki wyrazowe - wyodrębnia i nazywa podstawowe części zdania - określa cechy głosek: dźwięczność, nosowość, miękkość
Ocena dobra	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odróżnia pojęcie fikcji literackiej od rzeczywistości - wskazuje w narracji elementy opisu, opowiadania, dialogu - poprawnie redaguje dialog - w utworze poetyckim wyróżnia środki stylistyczne 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie redaguje formę sprawozdania - samodzielnie sporządza plan wydarzeń - formy wypowiedzi charakteryzują się poprawną kompozycją, odpowiednią treścią, bogatym słownictwem 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu dobrym ortografię - rozumie i rozpoznaje temat i końcówkę w odmianie wyrazu - zna pojęcie oboczności głosek, wskazuje na prostych przykładach - rozumie stosunki współrzędności i podrzędności zespołów składniowych

	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia wiersz stroficzny od ciągłego 		<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcie zdania złożonego współrzędnie i podrzędnie - odróżnia związek główny od związków pobocznych - zna rodzaje określeń (części zdania: przydawka, dopełnienie, okolicznik), - rozumie pojęcie związku zgody, rzędu i przynależności - rozumie pojęcie akcentu, podaje przykłady
Ocena bardzo dobra	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna cechy gatunkowe bajki, legendy, powieści i potrafi zaliczyć utwór do określonego gatunku - we własnym opowiadaniu wprowadza elementy opisu, dialogu - samodzielnie dostrzega ogólny sens utworu, przesłanie, ideę, temat - samodzielnie ocenia i motywuje postępowanie bohaterów 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umiejętnie wprowadza dialog do opowiadania - poprawnie samodzielnie redaguje sprawozdanie z częścią komentującą 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu bardzo dobrym ortografię - całkowicie poprawnie analizuje i stosuje związki wyrazowe w zdaniach - samodzielnie rozpoznaje wszystkie części zdania - dokładnie analizuje zdanie złożone - zna wyjątki od podstawowej zasady akcentowania
Ocena celująca	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania kl. V - wykazuje zainteresowanie przedmiotem - czyta i zna dodatkowe teksty kultury - orientuje się w zagadnieniach języka, literatury i kultury - wypowiada się płynnie i poprawnie na różne tematy - jest aktywny, bierze udział w olimpiadach i konkursach polonistycznych, osiągając sukcesy (I, II, III miejsce, wyróżnienie, tytuł laureata, tytuł finalisty) 		

Klasa VI

	Kształcenie literackie i kulturowe	Tworzenie wypowiedzi	Kształcenie językowe
Ocena dopuszczająca	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie czyta i wygłasza tekst poetycki - wyodrębnia elementy świata przedstawionego w utworze literackim, teatralnym, filmowym - rozumie tekst epicki po cichym przeczytaniu - korzysta z objaśnień wyrazów i zwrotów pod tekstem - poprawnie łączy tytuły lektur z nazwiskami autorów - zna treść lektur obowiązkowych 	<ul style="list-style-type: none"> - zna formy wypowiedzi z klasy V (opis, opowiadanie) - w formie opowiadania przedstawia wybrany fragment lektury - odtwarza przebieg wycieczki i imprezy szkolnej (sprawozdanie) - potrafi opisać wygląd, np. kolegi i podać kilka cech charakteru - zna kompozycję i układ listu - potrafi zredagować krótki i prosty tekst użytkowy 	<ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu dopuszczającym ortografię - zna podstawowe części mowy - rozpoznaje czasownik i określa jego formy z pomocą nauczyciela - dostrzega związek czasownika z innymi wyrazami - rozpoznaje rzeczownik i określa jego formę - rozpoznaje zdanie i równoważnik zdania - rozpoznaje głoski - poprawnie stosuje znaki interpunkcyjne na końcu wypowiedzeń
Ocena dostateczna	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia elementy realistyczne i fantastyczne - wskazuje cechy bohaterów - odróżnia osobę mówiącą i narratora od rzeczywistego autora - zna pojęcia: dialog, opowiadanie, życzenia, przepis, instrukcja, opis - porządkuje wydarzenia, uwzględniając związki przyczynowo-skutkowe - zna pojęcia: bajka, baśń, mit, legenda powieść - samodzielnie wyszukuje informacje we wskazanym źródle 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawnie wyszukuje fragmentów lektury do charakterystyki postaci - samodzielnie wypisuje z tekstu nazwiska bohaterów, nazwy miejsc akcji - podejmuje próby porządkowania własnej wypowiedzi - przestrzega zasad poprawnej kompozycji tekstu 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu dostatecznym ortografię - samodzielnie rozpoznaje części mowy i określa ich formę - zna liczebnik - w miarę poprawnie analizuje związki wyrazowe - wyodrębnia i nazywa podstawowe części zdania - sporządza wykres zdania pojedynczego - określa cechy głosek: dźwięczność, nosowość, miękkość

<p>Ocena dobra</p>	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czyta płynnie, przejrzyście intencjonalnie - odróżnia pojęcie fikcji literackiej od rzeczywistości - wskazuje w narracji elementy opisu, opowiadania, dialogu - poprawnie redaguje dialog, opis, opowiadanie, instrukcję, przepis, list, życzenia - w utworze poetyckim wyróżnia środki stylistyczne - odróżnia wiersz stroficzny od ciągłego 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie redaguje formę sprawozdania - samodzielnie sporządza plan wydarzeń - formy wypowiedzi charakteryzują się poprawną kompozycją, odpowiednią treścią, bogatym słownictwem - przekaz jest uporządkowany, czytelny, wszystkie elementy powiązane w logiczną całość 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu dobrym ortografię - rozumie i rozpoznaje temat i końcówkę w odmianie wyrazu - zna pojęcie oboczności głosek, wskazuje na prostych przykładach - rozumie stosunki współrzędności i podrzędności zespołów składniowych - rozumie pojęcie zdania złożonego współrzędnie i podrzędnie - odróżnia związek główny od związków pobocznych - zna rodzaje określeń (części zdania: przydawka, dopełnienie, okolicznik) - rozumie pojęcie związku zgody, rzędu i przynależności - sporządza wykres zdania pojedynczego i złożonego - rozumie pojęcie akcentu (przykłady)
<p>Ocena bardzo dobra</p>	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna cechy gatunkowe bajki, legendy, powieści i potrafi zaliczyć utwór do określonego gatunku - we własnym opowiadaniu wprowadza elementy opisu, dialogu - samodzielnie dostrzega ogólny sens utworu, przesłanie, ideę, temat - samodzielnie ocenia i motywuje postępowanie bohaterów 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umiejętnie wprowadza dialog do opowiadania - poprawnie samodzielnie redaguje sprawozdanie z częścią komentującą - różnicuje wypowiedzi w zależności od adresata - zajmuje stanowisko w rozmowie, używając odpowiednich argumentów 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opanował w stopniu bardzo dobrym ortografię - całkowicie poprawnie analizuje i stosuje związki wyrazowe w zdaniach - samodzielnie rozpoznaje wszystkie części zdania - dokładnie analizuje zdanie złożone - zna wyjątki od podstawowej zasady akcentowania

		- buduje wypowiedź bogatą pod względem leksykalnym i składniowym	
Ocena celująca	jw. oraz: - opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania kl. VI - wykazuje zainteresowanie przedmiotem - czyta i zna dodatkowe teksty kultury - orientuje się w zagadnieniach języka, literatury i kultury - wypowiada się płynnie i poprawnie na różne tematy - jest aktywny, bierze udział w olimpiadach i konkursach polonistycznych, osiągając sukcesy (I, II, III miejsce, wyróżnienie, tytuł laureata, tytuł finalisty)		

Klasa VII			
Uczeń spełnia wymagania określone dla klas IV–VI			
	Kształcenie literackie i kulturowe	Tworzenie wypowiedzi	Kształcenie językowe
Ocena dopuszczająca	<ul style="list-style-type: none"> - zna treść lektur obowiązkowych - odczytuje tekst na poziomie dosłownym - rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje - odróżnia rodzaje literackie - rozpoznaje cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania, pamiętnika, komedii, tragedii, trenu - podejmuje próby uczestniczenia w dyskusji - streszcza proste teksty - podejmuje próby charakterystyki postaci, a także pisze list, sprawozdanie, 	<ul style="list-style-type: none"> - korzystając ze wskazówek nauczyciela, tworzy recenzję, rozprawkę, przemówienie, wywiad - streszcza tekst - formułuje pytania do tekstu - czyta głośno i wygłasza z pamięci fragmenty tekstu - z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedź odpowiednią dla danej formy gatunkowej - podejmuje próby argumentacji - wyraża własne zdanie 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje wyraz pochodny i podstawowy - dostrzega zróżnicowanie słownictwa - rozumie znaczenie homonimów - rozumie pojęcie stylu i jego odmiany: styl urzędowy, potoczny, artystyczny, publicystyczny - rozróżnia zdanie pojedyncze, złożone i równoważnik zdania - zna podstawowe zasady ortograficzne - poprawnie przytacza cudze wypowiedzi

	<p>prostą notatkę, streszczenie, zaproszenie, ogłoszenie</p> <p>i stara się, by zapis wypowiedzi był czytelny i estetyczny</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostrzega różnicę między literaturą piękną a literaturą naukową. 		
Ocena dostateczna	<p>jw. oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje rodzaje literackie: epikę, lirykę i dramat, a także określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów - przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju literackiego - rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu, w tym: pamiętnik, komedię, fraszkę, sonet, pieśń, tren, balladę, epopcję, tragedię; wymienia ich podstawowe cechy - wskazuje cechy gatunkowe czytanych utworów literackich - wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog, dialog - rozpoznaje w tekście literackim: neologizm, eufemizm, inwokację, symbol, alegorię i określa ich funkcje - zna pojęcie komizmu, rozpoznaje jego rodzaje w tekstach oraz określa ich funkcje - zna pojęcie ironii, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej funkcje 	<p>jw. oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi - tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami - rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych) - wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych - odróżnia przykład od argumentu - przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego - zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie 	<p>jw. oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie mechanizm upodobnień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie - rozumie rozbieżności między mową a pismem - rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny - rozumie pojęcie podstawy słowotwórczej - w wyrazie pochodnym wskazuje temat słowotwórczy i formant - określa rodzaj formantu, wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym, rozumie realne i słowotwórcze znaczenie wyrazu - rozpoznaje rodzinę wyrazów oraz łączy wyrazy pokrewne, wskazuje rdzeń - zna zasady tworzenia wyrazów złożonych oraz odróżnia ich typy - rozpoznaje imiesłowowy, rozumie zasady ich tworzenia i odmiany - poprawnie stosuje imiesłowowy równoważnik zdania i rozumie jego

- określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji
- określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich
- w interpretacji utworów literackich dostrzega odwołania do wartości uniwersalnych - społecznych, narodowych, religijnych, etycznych, a także dokonuje ich hierarchizacji
- wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny
- recytuje utwór literacki w interpretacji zgodnej z jego tematem i stylem
- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego
- porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie
- interpretuje dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia)
- dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową, popularnonaukową, publicystyką, a także określa funkcje tych rodzajów

- tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: recenzja, rozprawka, list, przemówienie, wywiad
- wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, w tym skraca, streszcza, rozbudowuje i parafrazuje
- formułuje pytania do tekstu
- dokonuje interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów

funkcje; przekształca go na zdanie złożone i odwrotnie

- rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone
- odróżnia mowę zależną i niezależną, przekształca mowę zależną na niezależną i odwrotnie
- rozumie i stosuje zasady dotyczące wyjątków od reguły polskiego akcentowania
- dostrzega zróżnicowanie słownictwa, rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (np. terminy naukowe, archaizmy, kolokwializmy)
- rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone, zna typy skrótów i skrótowców oraz określa ich funkcje w tekście
- rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe, zna rodzaje nazw miejscowych, używa poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców
- zna sposoby wzbogacania słownictwa
- rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny
- rozumie, na czym polega grzeczność językowa i stosuje ją w wypowiedziach

	<p>piśmiennictwa</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł, felieton i określa ich podstawowe cechy - określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury - znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych 		<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich - rozumie, na czym polega błąd językowy - wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennej - poprawnie przytacza cudze wypowiedzi, stosując odpowiednie znaki interpunkcyjne - wykorzystuje wiedzę o różnicach w pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych - zna zasady pisowni wyrazów nieodmiennych, a także pisowni partykuły „nie” z różnymi częściami mowy
Ocena dobra	<p>jw. oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - odczytuje tekst na poziomie przenośnym - określa nadawcę i odbiorcę tekstu - wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania, a także potrafi odnieść je do ogólnie przyjętych wzorców - określa cechy gatunków literackich - potrafi określić funkcje środków artystycznego przekazu – epitetu, porównania, przenośni, onomatopei, pytania retorycznego - rozpoznaje i wskazuje cechy gatunkowe psalmy, pieśni i hymnu 	<p>jw. oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - potrafi napisać charakterystykę - komponuje i redaguje tekst, a przy tym zna i stosuje różne rodzaje opisów (przeżyć, sytuacji) - wie, jak stworzyć wywiad i rozprawkę - redaguje scenariusz filmowy na podstawie fragmentów książki - chętnie uczestniczy w dyskusji 	<p>jw. oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje zjawisko manipulacji i prowokacji językowej - odróżnia odmienne i nieodmienne części mowy, prawidłowo używa różnych form rzeczowników, przymiotników - łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą spójnika - określa funkcję wykrzyknika w wypowiedziach - określa części mowy i ich formy w tekście - sporządza wykres zdania pojedynczego, określając części zdania - odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego

	<ul style="list-style-type: none"> - posługuje się terminami: realizm i fantastyka, adaptacja filmowa i adaptacja teatralna - posługuje się terminami związanymi z dramatem - analizuje treść symbolu występującego w malarstwie - określa role aktora, scenografa i charakteryzatora - próbuje omówić elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim - nazywa elementy groteski w utworze - uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów - opisuje uczucia własne i bohaterów literackich - redaguje opis, rozprawkę, charakterystykę, pamiętnik, recenzję, sprawozdanie, plany, instrukcję, zaproszenie, ogłoszenie - w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia niewiele błędów językowych, ortograficznych i stylistycznych - bierze czynny udział w lekcji - wykonuje prace domowe, czasem także nieobowiązkowe 		<ul style="list-style-type: none"> - zna rodzaje podmiotu i wskazuje je w tekście - rozróżnia rodzaje zdań - zna podstawowe zasady ortograficzne - wskazuje sposoby wzbogacania zasobu słownikowego języka
Ocena bardzo dobra	<p>jw. oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje szczegółową znajomość treści przeczytanych lektur - zna cechy i budowę dramatu, w tym 	<p>jw. oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - potrafi bezbłędnie napisać charakterystykę - z łatwością komponuje i redaguje tekst - zna i stosuje różne rodzaje opisów: sztuki, 	<p>jw. oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna definicję i potrafi wskazać wyraz podstawowy i wyrazy pochodne - bezbłędnie zapisuje kłopotliwe przyrostki

pojęcia: akt, scena, tekst główny i poboczny, monolog, dialog

- samodzielnie potrafi wyjaśnić i wskazać w tekście: neologizm, eufemizm, inwokację, symbol, alegorię, pytanie retoryczne (powtórzenie), ironię
- dokładnie omawia i interpretuje obraz/rzeźbę/fotografię, odwołując się do kontekstów
- zna cechy i odmiany liryki oraz epiki
- definiuje i rozróżnia gatunki literackie, takie jak: fraszka, pieśń, satyra, komedia, nowela, opowiadanie
- definiuje i rozróżnia gatunki publicystyczne
- potrafi omówić cechy świata przedstawionego, w tym narratora i fabułę

przeżyć, sytuacji

- tworzy wywiad i rozprawkę całkowicie poprawnie pod względem stylistycznym, językowym, ortograficznym, merytorycznym i logicznym
- redaguje scenariusz filmowy na podstawie fragmentów książki oraz własnych pomysłów
- swobodnie tworzy wypowiedź argumentacyjną

i przedrostki w wyrazach złożonych

- nie popełnia błędów w zapisie wyrazów z ą, ę, om, on, em, en
- poprawnie zapisuje przymiotniki złożone i rzeczowniki zakończone na -i, -ii, -ij
- potrafi wyjaśnić upodobnienia i uproszczenia fonetyczne
- zna typy imiesłowów
- potrafi znaleźć w tekście imiesłowowy równoważnik zdania
- zna zasady pisowni „nie” z imiesłowami
- zna i regularnie posługuje się zasadami cytowania cudzych tekstów
- poprawnie stosuje przecinek w wypowiedzeniu złożonym i wielokrotnie złożonym - poprawnie posługuje się skrótami i skrótowcami
- potrafi omówić i wskazać w tekście wypowiedzenie wielokrotnie złożone i fragmenty mowy zależnej i niezależnej
- nie popełnia błędów w zapisie bezosobowych form czasownika zakończonych na -no i -to
- potrafi zdefiniować i podać przykłady czasowników dokonanych i niedokonanych
- wie, czym jest strona bierna i czynna czasownika
- umie wskazać w tekście zdania złożone

Ocena celująca	jw. oraz: <ul style="list-style-type: none"> - posiada wszystkie umiejętności przewidziane programem kl. VII - wykazuje zainteresowanie przedmiotem - czyta i zna dodatkowe teksty - jego wypowiedzi ustne i pisemne są bezbłędne, cechują się dojrzałością myślenia, a temat, na który uczeń się wypowiada, jest wyczerpująco przez niego zrealizowany - prawidłowo ocenia i wartościuje problemy oraz zjawiska dotyczące literatury, kultury, języka - orientuje się w zagadnieniach języka, literatury i kultury, bardziej niż wymaga tego program - w swoich wypowiedziach odwołuje się do poznanych wcześniej tekstów - posługuje się bogatym i różnorodnym słownictwem - odznacza się samodzielnością i dojrzałością sądów - potrafi krytycznie ustosunkować się do literackiej, językowej i kulturowej rzeczywistości - jest aktywny, bierze udział w olimpiadach i konkursach przedmiotowych, osiągając sukcesy (I, II, III miejsce, wyróżnienie, tytuł laureata, tytuł finalisty) 		
Klasa VIII			
Uczeń spełnia wymagania określone dla klas IV–VII			
	Kształcenie literackie i kulturowe	Tworzenie wypowiedzi	Kształcenie językowe
Ocena dopuszczająca	<ul style="list-style-type: none"> - mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu - rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się, rozumie ogólny sens jej wypowiedzi - odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników, określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, 	<ul style="list-style-type: none"> - pisze na temat, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu - układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty - stara się o estetyczny zapis wypowiedzi - sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi - redaguje zrozumiałe ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich najważniejsze, niezbędne elementy oraz 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie mechanizm upodobień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie - rozumie rozbieżności między mową a pismem - rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny - zna zasady tworzenia wyrazów złożonych - rozpoznaje imiesłowy - poprawnie stosuje imiesłowy - równoważnik zdania

historycznego, kulturowego

- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- dostrzega i krótko omawia główne motywy postępowania bohaterów
- odczytując sens utworu, dostrzega wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm;
- czyta utwory liryczne i dostrzega cechy liryki jako rodzaju literackiego
- wymienia środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: epitet, uosobienie, ożywienie, neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm – potrafi je wskazać z pomocą nauczyciela
- czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, wymienia gatunki należące do epiki – opowiadanie, powieść (i jej odmiany), legendę, baśń, przypowieść (parabolę), mit, nowelę, bajkę, pamiętnik, dziennik
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze
- wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych, wątek główny i poboczny
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- wskazuje tytuł, podtytuł, motto, puentę, punkt kulminacyjny
- odróżnia dramat od innych rodzajów

właściwy zapis graficzny

- tworzy plan dłuższej wypowiedzi
- pisze schematyczny opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym
- w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, odróżnia przykład od argumentu, wnioskuje, stara się stosować właściwe rozprawce słownictwo
- pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście

- rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone
- odróżnia mowę zależną i niezależną
- rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe, rodzaje nazw miejscowych, używa poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców
- rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny
- rozumie, na czym polega błąd językowy
- wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych,
- zna zasady ortograficzne

	literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog; zna podział dramatu na tragedię, komedię i dramat właściwy		
Ocena dostateczna	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, podejmuje próby odczytania ich w różnych kontekstach - rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich lub odszukuje ich znaczenie w przypisach - odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przenośnym, przy niewielkiej pomocy określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego - zauważa i rozumie podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi - samodzielnie wskazuje najważniejsze informacje zawarte w tekście, przytacza opinie - odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa oraz fikcję od rzeczywistości, 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logiczną i spójną wypowiedzi, pisze teksty zrozumiałe i klarowne, wyraża opinię i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska - układa tekst o trójdzielnej kompozycji, stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi - wykazuje dbałość o estetykę zapisu - sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą treści przeczytanego tekstu - redaguje ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich z reguły wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny - tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi - formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej - streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna zasady pisowni przedrostków i wyjątki od nich; stosuje je w praktyce; w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego - dostrzega większość błędów językowych, korzysta z różnych źródeł, by je skorygować - stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową z zakresu fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni - wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych, utratę dźwięczności w wygłosie w poznanych przykładach, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których rozbieżności te występują, – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, rodzinę wyrazów i rozpoznaje je na typowych przykładach; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, - rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany,

rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*

- dostrzega w analizowanym tekście perswazję, sugestię, ironię i nieskomplikowane aluzje
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej znajdują się bohaterowie
- identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi i określa ich główne cechy
- dostrzega i omawia główne motywy postępowania bohaterów
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki
- rozróżnia takie gatunki liryczne, jak pieśń, hymn, sonet, tren, fraszka
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza, nie utożsamia ich z autorem
- wskazuje środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie i omawia sposób obrazowania
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy,

większość zagadnień

- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, dobiera przykłady do argumentów, podejmuje próbę wnioskowania, stosuje właściwe rozprawce słownictwo, rozróżnia rozprawkę z tezą od rozprawki z hipotezą
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; umieszcza dialog w tekście
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć, charakterystykę
- opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje najważniejsze cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje właściwy zapis graficzny
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje wybrane sensory przenośne w różnych tekstach kultury

- zna i stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych
- rozpoznaje i analizuje wybrane przykłady manipulacji i prowokacji językowej
- zna i świadomie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia
- zna zasady poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów

epopei

- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze
- omawia fabułę, odróżnia fabułę utworu od akcji
- analizuje funkcję podtytułu, motto, puenty, punktu kulminacyjnego w utworach
- omawia i analizuje elementy komiksu, piosenki
- określa rodzaj narracji w tekście (pierwszoosobowa, trzecioosobowa)
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna najważniejsze cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować typowe utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu
- czyta z podziałem na role i ze zrozumieniem dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- wskazuje w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich

- pisze prosty scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia
- pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię
- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei
- wygłasza poprawny monolog, krótkie przemówienie, stara się uczestniczyć w dyskusji
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych
- formułuje pytania do tekstu;
- dokonuje interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów

- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach, wykorzystuje do pracy spis treści
- wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza prosty przypis
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż
- analizuje proste symbole i alegorie występujące w poznanych tekstach kultury
- rozpoznaje adaptację filmową i teatralną, wie, czym się one różnią od oryginalnego tekstu
- określa rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)
- dostrzega związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)
- wspólnie z innymi lub samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych

	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje aforyzm i anegdotę - w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia - rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej - dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie - rozpoznaje na typowych przykładach styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny - potrafi nazwać, pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę 		
<p>Ocena dobra</p>	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie odczytuje większość tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji - rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach - interpretuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przenośnym, określa temat utworu i różnorakie poruszone w nim problemy, interpretuje tytuł utworu, odnosi się do najważniejszych 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisze na temat, stosując przejrzystą kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte przykładami - układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty i potrafi go wprowadzić do tekstu, pamiętając o cudzysłowie oraz nawiązaniu, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi, w tym w przemówieniu - zachowuje estetykę zapisu - dobiera formę notatki dotyczącej wysłuchanej wypowiedzi do własnych potrzeb - redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, apel, uwzględniając 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sprawnie stosuje w praktyce zasady ortograficzne, w tym zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek, korzysta ze słownika ortograficznego - zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonych tekstów, - stosuje najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, pisze przeważnie teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne - koryguje błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście, analizuje i porównuje przy tym wiedzę z różnych źródeł informacji

kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego

- rozumie i omawia podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi
- odczytuje informacje zawarte w tekście, przytacza i sensownie komentuje opinie
- odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa, fikcję od rzeczywistości w tekstach literackich i dziennikarskich, stosuje te rozróżnienia w praktyce, płynnie stosuje terminy: *realizm* i *fantastyka*
- analizuje w tekście manipulację, perswazję, sugestię, ironię, aluzję, nazywa je
- omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej się znajdują bohaterowie
- charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- dostrzega i wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- omawia w tekście poetyckim cechy liryki
- identyfikuje utwory należące do takich gatunków lirycznych, jak pieśń, hymn, tren, sonet, fraszka; wskazuje ich cechy
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia

w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny

- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi, uwzględniając w nim najważniejsze zagadnienia, zgodnie z funkcją tworzonego tekstu
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny; dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień, zgodnie z funkcją skracanego czy przekształcanego tekstu
- pisze poprawne opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, dziennik, pamiętnik, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów i funkcją tekstu
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje, stosuje właściwe rozprawce słownictwo
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym stosuje elementy charakterystyki pośredniej, wprowadza realia epoki w tekście odwołującym się do minionych epok
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową

- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni
- rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, stosuje poprawnie formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, wskazuje różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów; zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres, odróżnia język ogólnonarodowy od gwary i dialektu,
- tworzy i odmienia imiesłowy,
- rozpoznaje i nazywa części mowy i części zdania
- wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń

i stany), nie utożsamiając ich z autorem

- przytacza środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście
- podejmuje próby interpretacji obrazów poetyckich
- odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, epepei
- przedstawia i analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu
- w komiksach, piosenkach i innych tekstach kultury popularnej znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej, opisu przeżyć, tekstów użytkowych
- wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst

- w tekstach własnych swobodnie wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- posługuje się stylem urzędowym, samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, stara się formułować ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury, podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki
- pisze scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia
- pisze recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię oraz podstawowe słownictwo związane z dziedziną recenzowanego zjawiska
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów

z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie; dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe); w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

- świadomie stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych
- analizuje przykłady manipulacji i prowokacji językowej, nie poddaje się im
- zna językowe sposoby osiągania porozumienia, świadomie je stosuje

główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu

- interpretuje głosowo dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
- omawia cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- omawia w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach
- wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych
- dostrzega różnice stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym i popularnonaukowym, wyszukuje w nich potrzebne informacje
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż, podaje cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
- analizuje i podejmuje próby odczytania

i poznanych idei

- omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu
- w komiksach, piosenkach i innych tekstach kultury popularnej znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej, opisu przeżyć, tekstów użytkowych
- wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu
- interpretuje głosowo dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
- omawia cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- omawia w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach
- wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach,

symboli i alegorii występujących w poznanych tekstach kultury
ocenia adaptację filmową i teatralną, muzyczną i inne; krytycznie wypowiada się na jej temat, odwołując się do jej struktury i treści

- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych
- interpretuje aforyzm i anegdotę
- w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia; analizuje wybrane z nich
- analizuje i omawia językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie
- analizuje funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- wyróżnia w tekście cechy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego
- interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wie, czym się różnią, dostrzega ważne elementy

m.in. popularnonaukowych i naukowych
- dostrzega różnice stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym i popularnonaukowym, wyszukuje w nich potrzebne informacje

- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż, podaje cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
- analizuje i podejmuje próby odczytania symboli i alegorii

	i wybrane konteksty dzieła malarskiego		
Ocena bardzo dobra	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie odczytuje teksty współczesne i dawne na poziomie przenośnym i symbolicznym, interpretuje je w różnych kontekstach, czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego - rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach lub innych źródłach, odróżnia archaizm od archaizacji - analizuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, określa temat utworu i poruszone problemy, ustosunkowuje się do nich, dąży do zrozumienia ich złożoności i niejednoznaczności, samodzielnie interpretuje tytuł utworu, odnosi się do kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego - zauważa, rozumie i omawia emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi, polemizuje z nimi - interpretuje informacje zawarte w tekście, 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisze wyczerpująco i na temat, stosując funkcjonalną, urozmaiconą kompozycję, logikę wypowiedzi - pisze teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne - zachowuje przemyślaną, trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu; konsekwentnie i logicznie stosuje akapity, dba o spójne, ciekawe nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi - zachowuje estetykę zapisu, jego teksty są poprawne, przejrzyste i czytelne - posługując się bogatym słownictwem, poprawnie redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) - redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, apel, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny i funkcję tekstu - tworzy plan ramowy i rozbudowany szczegółowy dłuższej wypowiedzi - formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje trafny, 	<p>jw. oraz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostrzega i poprawia błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście - analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), z wykorzystaniem wiedzy o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni - ma wiedzę, którą stosuje w praktyce - swobodnie wykorzystuje znane normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych - rozpoznaje i rozumie przykłady manipulacji i prowokacji językowej, aktywnie je komentuje i reaguje na nie - stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów, unika regionalizmów i elementów gwary środowiskowej, które są niezgodne z normą językową

przycza i komentuje opinie, odnosząc się do nich

- odróżnia prawdę od prawdopodobieństwa, wskazuje elementy biograficzne i autobiograficzne w dziełach literackich, odróżnia je od wspomnień i pamiętnika lub dziennika; płynnie stosuje terminy *realizm* i *fantastyka*
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, sugestia, ironia, aluzja, wartościowanie, manipulacja itp., płynnie stosuje ww. terminy
- całościowo omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie złożone sytuacje, w jakich znajdują się bohaterowie
- szczegółowo charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
- dostrzega i wyjaśnia złożone motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych, stara się unikać prostych, jednoznacznych ocen
- wskazuje w tekstach cechy typowe dla liryki, epiki czy dramatu, cechy gatunkowe takich tekstów, jak pieśń, hymn, sonet, tren, fraszka
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu

przemysłany komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej

- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przyczając zagadnienia
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, dziennik, pamiętnik, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów, stylizuje język, np. listu na język dawnych epok
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, odwołując się do kontekstów, np. historycznego, biograficznego, kulturowego; w rozprawce swobodnie formułuje tezę, hipotezę oraz wnikliwe argumenty; samodzielnie podaje przykłady do argumentów; wnioskuje, dobierając słownictwo właściwe rozprawce
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym indywidualizuje język bohatera, wprowadza nieszablonowe rozwiązania kompozycyjne
- w tekstach własnych swobodnie i celowo wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- wnikliwie opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych, ocenia i wartościuje ich zachowania i postawy

i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń

- analizuje środki stylistyczne, takie jak neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście i wpływ na kształt i wymowę utworu
- wnikliwie omawia obrazy poetyckie obecne w tekście
- odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy, epepei, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
- przedstawia i szczegółowo analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii, komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu, odróżnia dramat od inscenizacji i adaptacji

w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych

- samodzielnie pisze życiorys, CV, podanie i list motywacyjny
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, dba o ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury, interpretuje tekst kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki
- pisze scenariusz na podstawie własnych pomysłów
- pisze wyczerpującą temat recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię i operując właściwym dla recenzji słownictwem, omawia krytycznie elementy tekstu kultury, stosując odpowiednio dobrane słownictwo
- wyraża własne zdanie, trafnie polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe i samodzielne argumenty poparte celnie dobranymi przykładami, np. wprowadza cytaty z tekstów filozoficznych, sentencje, przysłowia na poparcie swojego stanowiska
- wygłasza poprawny, ciekawy monolog, przemówienie, uczestniczy w dyskusji, posługując się wieloma środkami wyrazu

- proponuje własną interpretację głosową dialogów ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
- omawia cechy literatury dydaktycznej, podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- wskazuje, jaką funkcję pełni w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach; wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych – używa ich do własnych celów
- ma świadomość różnic stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym, popularnonaukowym i publicystycznym
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż; podaje cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki; w wypowiedziach świadomie i konsekwentnie stosuje nazwy gatunków publicystycznych; wie, czym publicystyka różni się od literatury
- analizuje i interpretuje symbole i alegorie

- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, czynnie się odnosi do cudzych poglądów i poznanych idei
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści; nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji
- dobiera i stosuje różnorodne środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi, przemyślanymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu
- stosuje środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- zna i swobodnie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- reaguje swobodnie i z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- recytuje z pamięci teksty poetyckie, interpretując je głosowo z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji oraz na przykład przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie

występujące w tekstach kultury, określa ich funkcje

- wie, czym się różni adaptacja od oryginalnego tekstu; analizuje zamysł pisarza i twórców adaptacji
- określa i ocenia rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)
- wnikliwie, korzystając z różnych źródeł informacji, analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów, samodzielnych lub grupowych, podejmuje w nich tematy związane z historią, filozofią, sztuką
- interpretuje aforyzm i anegdotę
- w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) analizuje i omawia elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia
- wnikliwie analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji (np.

- krytycznie ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów; przedstawia rzeczowe, wnikliwe, bezstronne i życzliwe uzasadnienie swojej oceny

- płynnie mówi na podany temat, zachowując zasady poprawności językowej i stylistycznej; udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód

w reklamie prasowej), reaguje adekwatnie do nich, nie ulega im niepotrzebnie

- dostrzega i omawia funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- wskazuje elementy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego w tekstach, np. literackich, i określa ich funkcję
- interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wybiera i omawia konteksty związane z analizowanym dziełem

Ocena celująca

- posiada wszystkie umiejętności przewidziane programem kl. VIII
- wykazuje zainteresowanie przedmiotem
- czyta i zna dodatkowe teksty
- jego wypowiedzi ustne i pisemne są bezbłędne, cechują się dojrzałością myślenia, a temat, na który uczeń się wypowiada, jest wyczerpująco przez niego zrealizowany
- prawidłowo ocenia i wartościuje problemy oraz zjawiska dotyczące literatury, kultury, języka
- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne, ciekawe stanowisko lub płynnie dowodzi przyjętych racji za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną i pomysłową kompozycję; jego język charakteryzuje się własnym stylem lub jego zaczątkami
- orientuje się w zagadnieniach języka, literatury i kultury, bardziej niż wymaga tego program
- w swoich wypowiedziach odwołuje się do poznanych wcześniej tekstów
- posługuje się bogatym i różnorodnym słownictwem
- odznacza się samodzielnością i dojrzałością sądów
- potrafi krytycznie ustosunkować się do literackiej, językowej i kulturowej rzeczywistości
- przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa
- jest aktywny, bierze udział w olimpiadach i konkursach przedmiotowych, osiągając sukcesy (I, II, III miejsce, wyróżnienie, tytuł laureata, tytuł finalisty)

